

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

แรนค์สนับสนุนความเป็นตัวของตัวเองของมนุษย์ ขณะเดียวกันก็เสนออย่างชัดเจนว่า มนุษย์จะใช้เพื่อนมนุษย์ด้วยกันเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนเองไม่ได้ ไม่ว่าเพื่อนมนุษย์ผู้นั้นจะเป็นคนใจ คณชัชชลาด ไร้ศักดิ์ศรี หรือความอ่อนแอในทางหนึ่ง- ด้กันใด ขณะเดียวกันแรนค์ก็เชื่อว่า มนุษย์ผู้เป็นตัวของตัวเองที่ได้รับการอนุญาตให้ครอบ ครองทรัพย์สิน หรือมีสิทธิในทรัพย์สินใดนั้น จะเป็นมนุษย์ที่จะมีความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ ความก้าวหน้าให้โลก ทำให้โลกเป็นที่น่าอยู่อาศัย ด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยที่ดูเหมือน ว่าแรนค์จะปฏิเสธการแทรกแซงใด ๆ ทั้งมวลจากภายนอก ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการปัญหาเรื่องการกระจายผลผลิตซึ่งเป็นแกนสำคัญยิ่งที่จะทำให้เห็นได้ว่า โลกนี้ จะเป็นທີ່ที่สะกดกอบาย น่าอยู่อาศัยสำหรับมนุษย์ทุกคนได้อย่างไร

โดยพื้นฐานแล้วแนวความคิดของแรนค์ก็มั่นในแนวความคิดเกี่ยวกับตัวตน และ ก็เน้นการขยายตัวตนออกไป แสวงออกไปในวัตถุ ใช้วัตถุเป็นเครื่องมือ และขยายออกไป เรื่อย ๆ เท่าที่มนุษย์แต่ละคนจะสามารถทำได้ คล้ายกับการเสนอ ปรมาศัมมัน หรือพรหมัน หรือพระเจ้าในฐานะผู้สร้าง เป็นอุดมคติของมนุษย์

แนวความคิด อุดมคติดังกล่าวของแรนค์คล้ายกับมาร์กซ์ที่เห็นว่า มนุษย์จะบรรลุ ถึงเป้าหมายทางศีลธรรมได้ก็โดยการเกี่ยวข้องกับโลก เปลี่ยนแปลงโลกด้วยการทำงาน แต่ที่ดูเหมือนว่า มาร์กซ์จะปฏิเสธแนวความคิดเกี่ยวกับการขยายตัวตนออกไปเรื่อย ๆ ครอบงำวัตถุ หรือสิทธิในทรัพย์สินที่ไร้ขอบเขตจำกัด โดยเห็นว่ามันกลับจะทำลายสภาพ ชีวิตที่ดีของมนุษย์ เช่นเดียวกับที่ฟรอมม์ศึกษาแนวความคิดของฟรอยด์ ซึ่งมีบางประเด็นคล้าย กับแรนค์ และฟรอมม์ก็ได้ชี้ให้เห็นถึงผลในลักษณะเดียวกัน (เมื่อเปรียบแนวความคิดเกี่ยวกับการมีสิทธิในทรัพย์สินโดยไม่มีข้อจำกัด เป็นระบบเศรษฐกิจ การเมืองแบบทุนนิยม)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงแนวความคิดเรื่องตัวตนของแรนค์แล้ว แม้ว่า มันจะเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับแนวความคิดของทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย

แต่เราก็จะเห็นได้ว่า "ตัวตน" ที่เรานึกยืนยันนั้นก็ยังเป็นสิ่งที่น่าปรารถนาสำหรับมนุษย์ปัจจุบัน ซึ่งพร้อมที่จะแสวงหาประโยชน์จากความใจเฝ้า ความซื่อซลาด ไร้เกียรติ ไร้ศักดิ์ศรี และความอ่อนแอในก้านต่าง ๆ ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรานึกอ้างว่า ตัวตนในลักษณะดังกล่าวจะเป็นผู้ก่อกำเนิดความก้าวหน้า ความสุขสบายทางกายภาพ และมันก็ชวนให้เชื่อในความน่าเป็นไปได้ของมัน หากไม่คำนึงถึงผลที่จะติดตามมา ทั้งที่มาร์กซ์และฟรอมม์ได้ชี้ให้เห็น

จากปัญหากังกล่าว สิ่งที่น่าจะไ้ศึกษากันต่อไปก็คือ มีหนทางใดหรือไม่ ที่จะแก้ไขหรือป้องกันมิให้เกิดผลตามมาจากแนวความคิดของเรานัก (หรือแนวความคิดอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกัน) ทั้งที่ฟรอมม์ได้ชี้ไว้ให้เห็นคือ เทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้นจะย้อนกลับมาทำลายสภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ ทำลายความมีเหตุผล ไม่เอาโรคเอาเปรียบกันของมนุษย์ผู้เห็นแก่ตัวอย่างมีเหตุผล ซึ่งปัจจุบันแนวความคิดที่จะมีผล หรือถูกอ้างว่ามีผลที่จะป้องกันหรือแก้ไขปัญหากังกล่าวไ้ก็คือ

๑. แนวความคิดเกี่ยวกับสังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์ ของมาร์กซ์ ซึ่งไ้มีการนำไปใช้และมีการปรับปรุงเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุด อยู่ในหลายประเทศ ซึ่งน่าที่จะไ้ศึกษาประเมินถึงประสิทธิภาพของวิธีการต่าง ๆ เหล่านั้น รวมทั้งวิธีการที่จะนำมาใช้

๒. แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี ที่จะไม่ใช้เทคโนโลยีที่จะก่อให้เกิดผลผลิตที่สูงมากเกินไป อันจะมีผลให้เกิดคนที่ไร้ประโยชน์มากขึ้น เพราะมีเทคโนโลยีทำงานแทน และมีคนที่ไม่สามารถจะใช้หรือจัดการกับเทคโนโลยี (ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์จำนวนมากนั้น) มากเกินไป อันจะมีผลทำให้คนเป็นจำนวนมากเกิดความรู้สึกถึงความไร้ความสามารถของตนเอง รู้สึกถึงความไร้ค่าของชีวิต และต้องการจะทำลายมันลงไป ทั้งที่เรานักและฟรอมม์ก็เห็นร่วมกันในจุดนี้ ซึ่งเป็นที่น่าศึกษากันต่อไปว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีระดับกลาง (intermediate technology) ที่ อี เอฟ ชูเมคเกอร์ (Edward F. Shoemaker) เสนอขึ้นมา และมีการนำไปทดลองใช้กัน ในหลายประเทศนั้น มีข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องระดับของเทคโนโลยี และวิธีการนำเข้าสู่ชีวิตของมนุษย์ในแต่ละสังคมอย่างไร และไ้ผลอย่างไร